

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

PhDr. Eva Orbanová, PhD.

Náboženstvo a etika (kult a hodnota)

PhDr. Eva Orbanová, PhD. systematicky sleduje prejavy modernej a postmodernej doby, jej odraz v myslení a cítení moderného človeka. Programovo teda vstupuje do priestoru poznamenaného radikálnym pluralizmom, mnohosťou tendencií, paradoxami, mystifikáciami, labyrintami, v ktorých človek hľadal sám seba a pre svet sa strácal. Čo je vzácné, Eva Orbanová nevníma modernu a postmodernu ako nepremenné, jednoliate. Neunikajú jej zložité meandre vývinu, skúma ich príčiny a dôsledky. Referenčným bodom sa pre ňu stáva náboženstvo a s ním súvisiace hodnoty. Čo je nemenej dôležité, sleduje odklony od náboženstva, zaznamenáva subjektívnosť interpretácií, ktoré úzko súvisia so zbožštením človeka. Sleduje binárne opozície náboženského a profanácie spirituality, ale aj ich sprievodné znaky. Pre svoje poznatky vytvára potrebné kontexty – teologické, spoločensko-politické, filozofické, sociologické, psychologické, ale aj etnologické či umelecké. Pravda, aj keď to nie je vždy jednoduché. O postmoderne s obľubou píšú tí, ktorí nemajú dostatočne zmapované obdobie moderny. Postmoderna je druhou vlnou moderny a neobsahuje podľa J.F. Lyotarda nič, čo neobsahovala aj moderna. Na túto skutočnosť sa spravidla zabúda a dnes sa stretávame s postmodernou na úrovni odpadkového koša,

do ktorého sa „hádže všetko“. A to už nie je vinou postmoderny. Eva Orbanová vníma postmodernu predovšetkým z aspektu jej mnohosti názorov, citov, pocitov, prejavov v súvislosti s atomizáciou, rozpadom celku, ktorý sa vinie naprieč celým 20. storočím. Na viacerých miestach habilitačnej práce cituje autorka J.F. Lyotara, ktorý za jednu z jej príčin označil paranoju zrodenú z modernity. Teda zle odhadnutý vzťah človeka k svetu, realite, zapríčinil jeho uzatváranie sa vo vlastnom vnútri, budovanie vlastného vnútorného sveta, ktorého súčasťou sa stalo vlastné náboženstvo, subjektívna hierarchia hodnôt. Práve v tomto priestore sa Eva Orbanová pohybuje s istotou. Ranejšie práce, na ktoré nadväzuje, sa tak obohacujú o sled príčin a dôsledkov, ktoré spravili z pútnika, tuláka, či turistu – so Z. Baumanom povedané. Eva Orbanová využíva pri tom štrukturalistickú metódu, zaznamenáva vzťahy častí a celku, ako aj tu postštrukturalistickú, zachytávajúcu rozpad celku na časti. Ale neuniká jej ani výzva návratu časti k celku, ktorú stavia do centra svojich úvah Lacrouix, Léwinas, či Baudrillarde. Umožňuje jej to vnímať hodnoty a ich premeny odvodené od subjektivizácie, egocentrizmu. Dotýka sa aj otázky slobody i „slobody“ subjektívne vnímanej.

Habilitačná práca E. Orbanovej prináša cenné poznatky na tému náboženstva a profanácie spirituality. Predovšetkým kultu, pôsobiace na území Slovenska, zbavuje zahmlievania, upozorňuje na ich podstatu. Prezентuje svoje poznatky, ale nevnučuje ich. Upozorňuje na ich úskalia, skryté dimenzie.

Oceňujem, že habilitačná práca je aj pútavým čítaním. Teda spĺňa kritériá, ktoré kladie na vedecké dielo, určené pre dnešného čitateľa, okrem iných aj R. Bartha.

Na základe dosiahnutých poznatkov, úrovne ich spracovania navrhujem, aby bol E. Orbanovej udelený akademický titul docentka.

V Bratislave, 15. mája 2016

Prof. PhDr., Božena Čahojová, PhD.